

برخی خانواده‌ها ۷۰ برابر متعارف گاز مصرف می کنند

اطلاعات عجیب از مصرف گاز خانه‌های لاکچری

مهدی عبدالاهی دبیر گروه اقتصاد

ایران با در اختیار داشتن حدود ۳۳ تریلیون مترمکعب ذخایر گاز، در کنار کشور روسیه، بزرگ‌ترین دارنده گاز طبیعی در جهان است. به لحاظ تولید نیز ایران سومین تولیدکننده بزرگ گاز در جهان است. با این حال طی سال‌های اخیر کشورمان از نظر مصرف گاز در فصل سرد در وضعیت هشدار قرار گرفته است. این وضعیت موجب شده دولت به ناچار برای جلوگیری از خاموشی گاز در مصرف خانگی، دست به قطعی گاز صنایع عمده و نیروگاهی یزد یا اینکه با افزایش مصرف سوخت‌هایی همچون مازوت در صنایع، شهرهای بزرگ کشور با آلودگی بیشتر هوا روبرو شده‌اند. هر دوی این وضعیت، خسارات زیادی را به کشور وارد می‌کند. مساله قابل تامل این‌که با برنامه‌ریزی غلط در گذشته، ۷۵ درصد از سبد انرژی کشور مربوط به گاز است. این موارد نگرانی‌هایی را برای فصل سرد امسال به وجود آورده است. بررسی‌های کارشناسی نشان می‌دهد بخش کوچکی از جمعیت کشور مصرف غیرمتعارف دارند که دولت در کوتاه‌مدت می‌تواند با اعمال تعرفه‌های پلکانی، جلوی خاموشی‌های گاز و برق در زمستان را بگیرد.

۳ درصد پرمصرف؛ بلای جان گاز کشور

مهم‌ترین مورد مصرف گاز خانگی در ماه‌های سرد، گرمایش منزل است. بنابراین میزان گاز مصرفی برای این منظور ارتباط مستقیمی با دمای هوای محیط دارد، به همین دلیل برای کاهش بهای گاز سسکانین مناطق سردسیر طبق دسته‌بندی شرکت گاز، ۵ اقلیم در کشور وجود دارد که به ترتیب از اقلیم ۱ به عنوان سردترین اقلیم تا گرم‌ترین اقلیم نام‌گذاری شده‌اند. براساس آمارهای ارائه شده از سوی وزارت رفاه، جمعیت و میزان مصرف در اقلیم‌های ۴ و ۵ بسیار کمتر از اقلیم‌های ۱ تا ۳ است. حال آنکه اقلیم ۳ پرجمعیت‌ترین اقلیم کشور است که بیش از نیمی از گاز خانگی در آن مصرف می‌شود. شهر تهران، به عنوان پرجمعیت‌ترین شهر کشور در این اقلیم قرار دارد. گاز خانگی علاوه بر توزیع اقلیمی مشترکین، از الگوی پلکانی نیز بهره می‌برد. بدین منظور، ۱۲ پله مصرف گاز تعریف شده است که مشترکین گاز خانگی براساس میزان گاز مصرفی خود در ماه، در یکی از آنها قرار می‌گیرند. تعداد پله‌ها در هر اقلیم برابر با ۱۲ است، با این تفاوت که در اقلیم‌های سردتر اندازه پله اول بزرگ‌تر از پله اول اقلیم‌های گرم‌تر خواهد بود. بدین ترتیب نوعاً یک تخفیف برای اقلیم‌های سردتر در مصرف گاز لحاظ شده است که خود را در امکان ثبت بیشتر گاز خانگی در پله ۱ نشان می‌دهد. برای درک بهتر این تخفیف باید توجه کرد که در نظام تعرفه‌گذاری فعلی بهای گاز هر پله یکسان در نظر گرفته شده است. بدین ترتیب اقلیم‌های سردتر گاز بیشتری را با قیمت پله ۱ می‌توانند مصرف کنند، ولی اقلیم‌های گرم‌تر گاز کمتری در این پله خواهند داشت. لازم به توجه است که اندازه پله‌های بالاتر از پله اول، با جمع مقدار ۱۰۰ مترمکعب با اندازه پله قبلی خود در هر اقلیم محاسبه می‌گردد. در نهایت پله دوازدهم نیز نامحدود بوده و مصرف‌کننده هرچقدر بیشتر از پله ۱۱ مصرف کرده باشد، در پله دوازدهم قرار می‌گیرد.

توزیع مشترکین نیز نشان می‌دهد که در اقلیم‌های اصلی (سرد و پرجمعیت کشور)، بین ۶۰ تا ۶۳ درصد مشترکین در پله ۱ تا ۳ قرار می‌گیرند. همچنین در این اقلیم‌ها بین ۸۸ تا ۹۹ درصد از مشترکین در پله‌های ۱ تا ۸ قرار دارند. این در حالی است که در پله‌های ۸ تا ۱۲، صرفاً حدود ۳ درصد از مشترکین قرار گرفته‌اند. به بیان دقیق‌تر، پرمصرف‌ترین مشترکین گاز خانگی که مشترکین حاضر در پله‌های ۱ تا ۸ هستند، اقلیت مطلق در حدود ۳ درصد از مردم هستند. بررسی اقلیم‌های ۴ و ۵ نیز نشان دهنده آن است که کمتر از ۱ درصد

از مشترکین در پله‌های ۸ تا ۱۲ قرار گرفته‌اند و عمده مشترکین در پله‌های ۱ تا ۳ قرار دارند. بدین ترتیب در کل کشور، بیش از ۶۳ درصد از مشترکین گاز خانگی در پله‌های ۱ تا ۳ قرار داشته و کمتر از ۳ درصد از مشترکین مصرفی در پله‌های ۸ تا ۱۲ قرار دارند. این پرمصرف‌ترین مشترکین، اقلیت مطلق برابر با ۳ درصد از کل مشترکین یا ۲۲ هزار مشترک در سرتاسر کشور هستند.

۹۰ درصد پرمصرف‌های گاز در شمال تهران

در کنار بررسی درصد پرمصرف‌ها، بررسی وضعیت رفاهی آنها نیز قابل تامل است. طبق اعلام وزارت نفت، ۱۲ پله برای مصرف گاز تعریف شده است. این پله‌ها که از کم‌مصرف‌ترین (پله یک) تا پرمصرف‌ترین (پله ۱۲) تنظیم شده است، سعی دارد با قیمت‌های پلکانی مصرف را مدیریت کند. اما در خصوص مصرف، براساس گزارشی که وزارت رفاه منتشر کرده (طبق اطلاعات ارائه شده از سوی شرکت گاز ایران)، در شهر تهران حدود ۸۸ درصد از پرمصرف‌ها در مناطق مرفه ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲ سکونت دارند. در خصوص رفاه، در اینجا به عنوان شاخص رفاه نسبی بین مناطق مختلف تهران، میانگین قیمت هر مترمربع مسکن در هر منطقه با توجه به داده‌های اعلامی بانک مرکزی مدنظر بوده است. بدین ترتیب، هرچه میانگین قیمت مسکن در یک منطقه بالاتر باشد، آن منطقه از سطح رفاهی بالاتری برخوردار خواهد بود. توزیع مشترکین پرمصرف تهرانی (که در پله‌های ۸ تا ۱۲ هستند) بین مناطق مختلف تهران نشان دهنده آن است که حدود ۸۸ درصد از پرمصرف‌ها در مناطق گران و مرفه شمالی تهران شامل مناطق ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲ ساکن هستند. سهم ۸۸ درصدی پرمصرف منطقه شمالی تهران از پرمصرف‌ها در حالی است که سهم ۸ منطقه نیمه جنوبی (پایین‌تر از خیابان انقلاب اسلامی) شهر تهران شامل مناطق ۱۵، ۱۸، ۱۱، ۱۰، ۹، ۱۷، ۱۰، ۲۱ حدود ۴ درصد است. اگر مناطق ۱۴، ۱۹، ۲۰، ۱۲ و ۱۳ را نیز به این مناطق اضافه کنیم سهم این ۱۲ منطقه به ۹ درصد می‌رسد. این در حالی است که سهم سه منطقه ۱، ۲ و ۳ از کل پرمصرف‌های گاز تهران ۶۶ درصد است. از بین مشترکین پرمصرف که در پله‌های ۸ تا ۱۲ قرار دارند، پرمصرف‌ترین مشترکین گاز خانگی در کشور آن دسته هستند که در پله دوازدهم (پله ۱۲) مصرف قرار می‌گیرند. توزیع این مشترکین بین مناطق ۲۲ گانه تهران نشان می‌دهد که حدوداً ۸۰ درصد از آنها تنها در سه منطقه مرفه ۱، ۲ و ۳ ساکن هستند. همچنین مجموع مناطق نیمه شمالی تهران به ۹۳ درصد می‌رسد. بدین ترتیب سهم مناطق نیمه جنوبی تهران تنها ۷ درصد از کل پرمصرف‌ترین مشترکین تهرانی است.

مصرف یک خانواده به اندازه ۷۰ خانواده

براساس آمار و اطلاعاتی که در جدول آمده است و مطابق با داده‌های شرکت ملی گاز، مصرف ۴ ماهه پایانی سال ۱۳۹۹ برای پرمصرف‌ترین مشترکین گاز خانگی استان تهران به این شرح زیر است: بالاترین مصرف در این دوره، متعلق به یک مشترک ساکن در لوسان (خانم. آ. د.)

است که در فصل سرد به صورت ماهانه نزدیک به ۱۳۵۰ مترمکعب گاز مصرف نموده است. رتبه‌های ۲ تا ۵ نیز به ترتیب در اختیار مشترکینی در مناطق سعادت‌آباد (آقای ه. م.)، یوسف‌آباد (آقای ع. گ.)، زعفرانیه (مجتبع ش.) و قمریانه (خانم ف. ا.) است. مصرف این مشترکین در این دوره ۴ ماهه به ترتیب برابر با ۱۲۷۵۰، ۱۲۷۵۰، ۱۱۰۰۰ و ۱۰۵۰۰ مترمکعب بوده است. این مشترکین هر کدام به ترتیب به صورت ماهانه به اندازه ۶۴، ۶۴، ۵۵، ۵۲ خانوار عادی مصرف گاز داشته‌اند. این یعنی یک خانوار پرمصرف در منطقه مرفه به اندازه ۶۷ خانوار عادی از گاز استفاده داشته است. به بیان دیگر، مشترک پرمصرف لوسان نشین، باید در خانه خود بین ۵۰ تا ۶۰ بخاری کار گذاشته باشد تا به چنین حدی از مصرف برسد، که بوضوح است چنین مسائله‌ای قابل تصور نیست. در مثال‌های فوق الذکر، ۵۱ مشترک پرمصرف استان تهران، به ترتیب یارانه‌هایی برابر با ۴۰، ۴۰، ۳۵، ۴۰ میلیون تومان در ماه دریافت می‌نمایند، که این عدد بسیار بسیار بالایی است. این مقدار ۵۵ تا ۷۰ برابر بیشتر از میانگین یارانه اعطایی به مشترکین کم‌مصرف (پله ۱) گاز خانگی است.

از استخر، سونا و جکوزی تا شعله و مشعل

آن چنانکه از تحلیل داده‌های مصرف مطلق گاز خانگی مشترکان (خانوار) در زمستان ۱۳۹۹ برمی‌آید، مشترکان پرمصرف حاضر در پله‌های ۸ تا ۱۲ اقلیت مطلق از جامعه هستند که کمتر از ۳ درصد از مشترکان گاز خانگی کشور را در بر می‌گیرند. این در حالی است که عمده مردم، یعنی در حدود ۶۴ درصد از مشترکان، کم‌مصرف بوده و در پله‌های ۱ تا ۳ جای گرفته‌اند. علاوه بر این، بررسی رفاهی مشترکان پرمصرف نیز نشان از آن دارد که در تهران، به عنوان پرجمعیت‌ترین شهر ایران عمده پرمصرفان از اقشار مرفه جامعه محسوب شده و در مناطق مرفه ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲ سکونت دارند. همچنین الگوی کلی مصرف گاز طبیعی در مناطق مرفه به شکل قابل توجهی پرمصرف‌تر از سایر مناطق غیرمرفه است. به عبارت دیگر، مرفه‌ترها پرمصرف‌تر از سایر اقشار جامعه هستند. بالا بودن مصرف در مناطق مرفه علت‌های متفاوتی می‌تواند داشته باشد. از جمله اساسی‌ترین آن‌ها باید به متراژ بالای زیربنای گرم‌شونده، استفاده از استخر گرم، سونا، جکوزی، شومینه، بالکن‌های گرم و همچنین استفاده از لوازم یخ‌تویز نامتعارف و زینتی مثل شعله‌ها و مشعل‌ها و امثالهم اشاره کرد. این مصارف عمدتاً در اختیار قشر مرفه جامعه هستند و همین هم منجر به پرمصرف شدن این دسته از مشترکان گاز خانگی شده است. حال آنکه هر کدام به فراخور ممکن است سطوح بهره‌وری متفاوتی داشته باشند. از بین عوامل فوق الذکر، متراژ بالای گرم‌شونده منازل عاملی است که تلفات را به واسطه گرم کردن سطوح بلااستفاده افزایش می‌دهد که شاید ملموس به نظر نرسد. بررسی‌های شرکت بهینه‌سازی مصرف سوخت نشان می‌دهد که در سرانه مصرف گاز به ازای هر مترمربع سطح گرم‌شونده بین مناطق مختلف تهران، منطقه

۲ شهری بالاترین مقدار را ثبت کرده و بیشترین مصرف را داشته است. سایر مناطق مرفه تهران نیز در نیمه بالایی این لیست جای گرفته‌اند. بدین ترتیب حتی با تعدیل عامل متراژ منازل نیز، سرانه مصرف در مناطق مرفه‌تر بیشتر از سایر مناطق است. در مجموع در صورتی که امکان تفکیک وضعیت دقیق درآمدی مشترکان گاز وجود می‌داشت؛ سیاست بهینه این طور بود که یارانه گاز تنها به مشترکین کم‌مصرف و در دهک پایین درآمدی اختصاص می‌یافت. اما در حال حاضر از آنجایی که قبوض گاز از اجزای با کدهای ملی مشترکان ندارد و مسائلی همچون اجاره‌نشینی و جابه‌جایی مشترکان پیاده‌سازی این مهم را با پیچیدگی روبرو ساخته امکان سنشش وضعیت درآمدی مشترکان نیز وجود نخواهد داشت. از این رو باید از متغیرهای جانشین برای شناسایی گروه هدف استفاده کرد. بررسی‌های این مطالعه نشان می‌دهد که مصارف بالاتر عمدتاً برای گروه‌های با درآمد بالاتر است و از این رو به نظر می‌رسد اعمال سیاست‌های بهسازی مصرف گاز، همچون تنظیم قیمت متفاوت برای مصارف خیلی بالا می‌تواند تا حدودی هدف‌گیری مناسبی داشته باشد.

به قیمت زبان‌دهی سنگین ۳۱ شرکت گاز

تولید و عرضه گاز به قیمت تکلیفی بسیار پایین و بدون در نظر گرفتن نرخ تورم و عدم اعمال قیمت‌های منصفانه و همچنین عدم اعمال قیمت‌های پلکانی موثر برای مشترکان پرمصرف و بدمصرف خانگی و صنعتی، ضربات سنگینی به شرکت‌های دولتی حوزه تولید و توزیع گاز زده است. در این خصوص نگاهی به وضعیت سود و زیان ۴۳ شرکت حوزه گاز که شامل ۳۱ شرکت توزیع گاز استانی و ۱۲ شرکت حوزه تولید است نشان می‌دهد؛ از ۴۳ شرکت، تعداد ۳۱ شرکت در پایان سال ۱۴۰۰ زیان‌ده بوده‌اند. شرکت گاز استان اصفهان با ۵۴۶ میلیارد تومان زیان خالص ثبت‌هوا را دارد. شرکت گاز استان تهران با ۵۴۱ میلیارد تومان دوم، شرکت گاز استان فارس با ۳۲۱ میلیارد تومان سوم، شرکت گاز استان مازندران با ۳۰۸ و شرکت گاز استان خراسان رضوی با ۲۲۱ میلیارد تومان زیان خالص به ترتیب چهارم و پنجم هستند. در بین شرکت‌های استانی کم‌ترین زیان خالص مربوط به شرکت‌های گاز استان‌های گاز استان سیستان و بلوچستان، استان کرمانشاه، استان کهگیلویه و بویراحمد، استان آذربایجان غربی و استان ایلام به ترتیب ۱۶۳، ۱۴۰، ۹۲، ۴۳، ۳۰ میلیارد تومان زیان خالص است. شرکت‌های گاز استان‌های بوشهر، کرمان و هرمزگان به ترتیب با ۹۱، ۵۸ و ۱۷ میلیارد تومان سود خالص، تنها شرکت‌های استانی حوزه توزیع بوده‌اند که در سال ۱۴۰۰ زیان‌ده نبوده‌اند. در برخی شرکت‌ها نیز سود خالص شرکت آنقدری ناچیز است که این سود را شاید بتوان در حکم زیان تلقی کرد. برای مثال سود خالص شرکت نفت و گاز اروندان در سال ۱۴۰۰ حدود ۲۰ میلیون تومان ذکر شده است. این مقدار برای شرکت نفت و گاز پارس حدود ۱،۵ میلیارد تومان، برای مهندسی توسعه گاز ایران ۲،۳ میلیارد تومان، برای شرکت پالایش گاز

استان	شهر	نام	آدرس	کد پستی	تعداد واحد	مصرف در ۴ ماهه پایانی سال (مترمکعب)	میانگین مصرف ماهانه (مترمکعب)
تهران	لوسان	خانم آ.د	*****	*****	۱	۵۳,۹۹۰	۱۳,۴۹۷
تهران	تهران	آقای م.م	*****	*****	۱	۵۱,۴۵۸	۱۲,۸۶۴
تهران	تهران	آقای ع.گ	*****	*****	۱	۵۱,۲۳۸	۱۲,۸۰۹
تهران	تهران	مجمع ش	*****	*****	۳	۴۴,۳۲۷	۱۱,۰۸۱
تهران	تهران	خانم ف.ا	*****	*****	۱	۴۲,۲۰۵	۱۰,۵۵۱

منبع: شرکت گاز استان تهران

وضعیت مصرف ۵ خانوار پرمصرف در استان تهران در بخش گاز خانگی طی فصل سرد ۱۳۹۹							
منطقه ۱	۳۱/۷۹						
منطقه ۲	۲۴						
منطقه ۳	۱۰/۱۸						
منطقه ۸	۶/۲۹						
منطقه ۴	۴/۸۳						
منطقه ۶	۳/۹۹						
منطقه ۲۲	۳/۵۵						
منطقه ۵	۲/۵۷						
منطقه ۱۲	۲/۰۴						
منطقه ۷	۱/۶۴						
منطقه ۱۳	۱/۴۶						
منطقه ۲۰	۱/۳۱						
منطقه ۱۹	۱/۲۳						
منطقه ۱۴	۱/۰۴						
منطقه ۱۵	۱/۰۱						
منطقه ۱۸	۰/۹۵						
منطقه ۱۱	۰/۶۵						
منطقه ۱۶	۰/۴۶						
منطقه ۱۰	۰/۳۲						
منطقه ۱۷	۰/۲۶						
منطقه ۹	۰/۲۴						
منطقه ۲۱	۰/۲						

